

TERENI POGODNI ZA TRAKTORSKU OBRADU U SRBiH

Husein MUFTIĆ — Sarajevo

Zavod za poljoprivrednu tehniku Instituta za poljoprivredna istraživanja u Sarajevu preuzeo je 1964. godine u obradu gornju temu, koja se sastoji iz 3 faze.

I faza — Plastika (konfiguracija) područja SRBiH.

II faza — Razgraničenje katastarskih kultura u SRBiH i

III faza — Površine pogodne za traktorsku obradu prema katastarskim kulturama u okviru administrativno-teritorijalne podjele SRBiH.

Obradu gornje teme preuzeli su Dr. inž. Zak Finci, profesor Poljoprivrednog fakulteta i pisac ovog članka, a finansiranje je preuzeo Fond za naučni rad SRBiH.

U prvoj fazi rada, koja je završena, projektom je predviđeno da se utvrdi, klasificira i odredi lokacija površina, uzimajući kao osnovni kriterijum stepen nagnutosti površina. Stepene nagiba terena svrstani su:

a — nagibi terena do 8%

b — nagibi terena do 8% s primjedbom: vrtače, terase, povremeno pod vodom i slično

c — nagibi terena od 8,1% do 13% i

d — nagibi terena preko 13%.

Na 124 topografske karte u M 1:50 000, koje prikazuju područje SRBiH u horizontalnom i vertikalnom smislu sa ucrtanim prirodnim i vještačkim objektima, ucrtane su međe srezova i općina na temelju karte SRBiH M 1:300 000 i opisa međa u službenom listu SRBiH. Cjelokupno područje Bosne i Hercegovine ima 6 srezova i 106 općina. Površine općina — analogno i srezova — dobijene su od republičke Geodetske uprave u Sarajevu, koje se nešto razlikuju od površina dobivenih od Statističkog ureda za SRBiH. Do ovih promjena neminovno dolazi pri novom premjeru ili pri zaokruživanju općina.

Osim navedenih topografskih karata uzet je isti broj topografskih karata iste razmjere na kojima su ucrtane samo izohipse i hidrografske elementi (potoci, rijeke, jezera i more). Ove smo karte nazvali radnim kartama. Na radnim kartama smo ucrtali osim granica općina i srezova još i granice kompleksa zemljišta različite nagnutosti navedenih pod a), b) i c). Jedan kompleks obuhvata neprekidno područje s istim nagibom bez obzira na općinu i srez.

Svaka je topografska karta — sekcija — list numerisana rednim brojem od 1—124, od kojih je 88 preskočen, a svaki kompleks bez obzira na nagib terena od 1—397. Kompleksi s nagibom preko 13% nisu numerisani.

* Husein Muftić, dipl. ing. prof. Sumarskog fakulteta - Sarajevo

Radi preglednosti listova, općina i srezova izrađena je pregledna skica srezova i općina formata 47×33 cm. Na skici su srezovi obojeni različitim bojama.

Radi numeracije kompleksa i njihove preglednosti izrađena je pregledna skica kompleksa formata 77×70 cm. Skica nije rađena u nekom mjerilu obzirom da su neki kompleksi karikirani (uvećani — smanjeni), kako bi bili uočljiviji. Osim kompleksa na skici su ucrtane granice listova — topografskih karata, kao i granice srezova i općina.

Računanje površina kompleksa prvenstveno je išlo po listovima i općinama, a zatim iz pojedinih općina računane su ukupne površine kompleksa.

Računanje površina kompleksa na pojedinim listovima i općinama pomoću polarnog planimetra radili su i računali neovisno dva stručnjaka svaki po dva puta. Iz ta četiri podatka — ukoliko su ona bila u granicama dozvoljenih odstupanja — uzimana je aritmetička sredina kao najvjerojatnija vrijednost površine. Neovisna dva mjerenja bila su potrebna radi tačnosti kontrole rezultata, obzirom da se površina terena sa nagibom preko 13% u općinama nije mjerila, nego se je nadopunjavala na zadanu površinu općine. Iznimku čine samo dvije općine (Bos. Samac i Orašje) čija je sva površina od 0% do 13% nagiba, pa su računane površine kompleksa izravnete na zadanu površinu općine.

Na temelju tako dobivenih površina, idući od veće ka manjoj sastavljeni su spiskovi i to:

I — *Plastika područja Bosne i Hercegovine (Rekapitulacija)* — U ovoj rekapitulaciji se vidi da na području Bosne i Hercegovine ima:

Nagib terena	Površina u ha	Površina u %
do 8%	655.325	12,81
do 8% sa primjedbom	133.373	2,61
od 8—13%	22.453	0,44
od 0—13%	811.151	15,86
Preko 13%	4.304.689	84,14
Ukupno:	5.115.840	100,00

II — *Zaokruženje grupe kompleksa zemljišta (orientacioni pregled)*

III — *Kompleksi zemljišta (specifizirani pregled)*

IV — *Plastika područja BiH svrstana po općinama.*

U ovom spisku u jednoj općini osim površina kompleksa naznačene su i bliže oznake u vezi s kompleksom kao srednja nadmorska visina, naseljeno mjesto, uža lokacija i komunikacije.

V — *Plastika područja BiH svrstana po srezovima i*

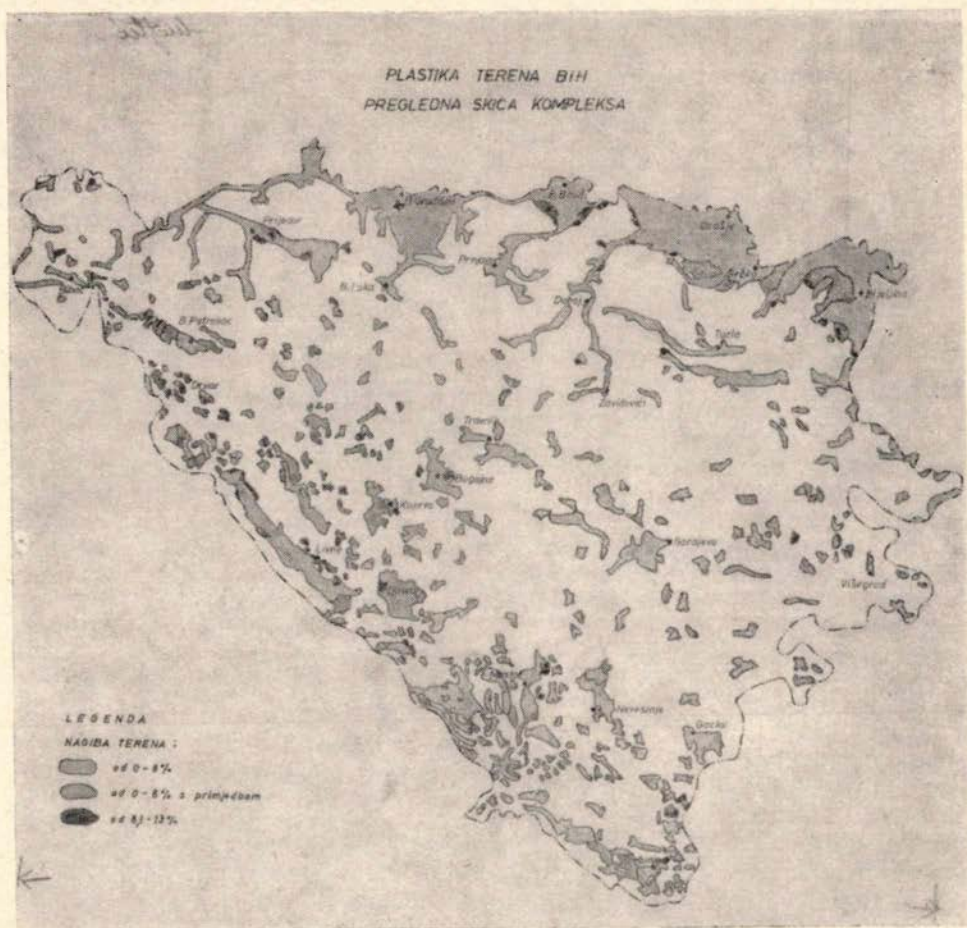
VI — *Plastika područja BiH (rekapitulacija po srezovima).*

Pod iskazanim površinama obuhvaćene su i površine vodenih tokova komunikacija naseljenih mjesta raznih saobraćajnih industrijskih i poljoprivrednih postrojenja i slično, pa je na topografskim kartama nemoguće odrediti postotak površine tih objekata.

Razrada ovog idejnog projekta rađena je na starim parcijalno reambuliranim kartama M 1:50 000 s ekvidistancom izohipsa na 20 m, pa se prema tome treba očekivati i adekvatna tačnost. Međutim, rezultati dobijeni u prvoj fazi, kao idejnom projektu, služiće samo kao podloga za razradu II faze.

II faza — RAZGRANIČENJE KATASTARSKIH KULTURA U SRBIH

U drugoj fazi istraživanja teme: »Tereni pogodni za traktorsku obradu u BiH« vršiće se aplikacija rezultata dobijenih u prvoj fazi na Osnovu državnu kartu M 1:5 000, odnosno M 1:10 000, što će omogućiti nagibima, kao i zavrstavanje površina po sadašnjem načinu korišćenja unutar pojedinog kompleksa.

Razrađujući temu i upoređujući površine kompleksa dobijenih sa topografskih karata u M 1:50 000 s odgovarajućim površinama na planu M 1:5 000 uz rješenje osnovnog zadatka dobiće se i podatak s kojom tačnošću možemo ovakve površine računati na topografskim kartama

Na Osnovnoj državnoj karti bićemo u stanju razgraničiti površine koje se koriste u poljoprivredne i nepoljoprivredne svrhe, kao i njihov postotak, a isto tako razgraničiti kompleksa i katastarske kulture (oranice, vrtove i voćnjake, vinograde, livade, pašnjake i planine, močvare i ribnjake) unutar poljoprivrednog zemljišta.

Metodiku i organizaciju ovog ogromnog i dugotrajnog istraživanja trebalo bi izvesti po sljedećoj šemi:

1 — Preko Republičke Geodetske Uprave, Geodetskog zavoda u Sarajevu i Katastarskih ureda u pojedinim mjestima Republike angažovati veći broj geodetskih stručnjaka na izvršenju ovog zadatka.

2 — Nabaviti Osnovnu državnu kartu područja BiH gdje je izvršen novi premjer. Nažalost, od 106 katastarskih općina u Bosni i Hercegovini premjer je izvršen samo u 19 općina (Orašje, Bos. Samac, Odžak, Bos. Brod, Srbac, Bos. Gradiška, Bos. Dubica, Bos. Novi, Prijedor, Prnjavor, Brčko, Bijeljina, Ugljevik, Tuzla, Zvornik, Glamoč, Duvno, Posušje i Čitluk s ukupnom površinom od 365.283 ha), a premjer je u toku u tri općine (Banja Luka, Dobož i Maglaj) s ukupnom površinom od 26.804 ha). Međutim, ako se uzme u obzir da površine u Bosni i Hercegovini s nagibom od 0% do 13% iznose, 811.151 ha (rezultat prve faze istraživanja), a da snimljene općine imaju 365 283 ha površine s nagibima do 13%, to se može zaključiti da je snimljeno 45% površina koje obrađuje naša tema, a sa tri općine koje su u radu skoro i 50%. Do ovoga je došlo smišljenom politikom planiranja područja za sistematski državni premjer, pa su snimljene u prvom planu skoro sve općine uz rijeku Savu, gdje se nalaze najveći kompleksi zemljišta s nagibom terena od 0% do 13%. U petogodišnjem planu do 1970. godine sigurno će se snimiti još 10% tako, da će iza 1970. godine ostati ne snimljeno oko 40% površine s nagibom do 13% koje nas interesiraju.

3 — Na osnovnoj državnoj karti sa dosta velikom tačnošću za naše svrhe u Detaljnom projektu, ucrtale bi se granice projektovanih kompleksa na topografskim kartama iz prve faze rada. Uz mali dodatni rad tema bi se mogla proširiti i na ucrtavanje kompleksa s nagibom od 0% do 13% za koje površine su zainteresirani Hidro-melioratori, kao i kompleksa s nagibom od 13% do 22% radi eventualnog proširivanja obradivih površina.

Na Osnovnoj državnoj karti na temelju brojeva parcela i topografskih znakova, kao i na temelju spiskova površina pojedinih parcela izdvojile bi se u pojedinim kompleksima parcele koje se danas iskorišćavaju u poljoprivredne i nepoljoprivredne svrhe, a unutar poljoprivrednih parcela izdvojile bi se katastarske kulture. Radi preglednosti kultura na planovima bi se katastarske kulture obojile različitim bojama.

Geodetski zavod u Sarajevu u svojoj režiji već je otpočeo izradu takvih planova, ali nažalost samo na malim površinama i u unikatima kao originalu. Geodetski Zavod zapravo taj rad otpočeo je u propagandne svrhe, jer kod nas za takve poslove niti ima još interesenata niti materijalnih sredstava za izradu i reprodukciju takvih planova. Osim ovih planova Geodetski Zavod izrađuje na sličan način pedološke i bonitetne planove, što ima značaj za planiranje i intenziviranje poljoprivredne proizvodnje.

4 — Za komplekse koji nisu još snimljeni i izrađeni planovi biće dosta otežano doći do podataka i elemenata za ustanovljavanje granice kompleksa, granice kultura i površina parcela. Sreća je da će takvih površina kompleksa ostati samo oko 40% od ukupne površine kompleksa u Bosni i Hercegovini, i što je još važno, kompleksi i grupe kompleksa za koje nemamo planova su usitnjeni i razbacani po cijeloj Republici, pa za poljoprivredu nisu toliko interesantni kao grupe kompleksa s većim površinama.

U ovom slučaju do identifikacije međa kompleksa dolazilo bi se na samom terenu, rukovodeći se Idejnim projektom, a do razgraničenja kultura još i uz pomoć foto-skica i avio-snimaka.

Najteže će biti doći do površina, jer podloge koje postoje: stari katastarski planovi, stari gruntovni podaci, popisni katastar i sl. su nesigurne i pri ustanovljavanju površina zahtjevaće neuporedivo više posla nego tamo gdje postoje novi planovi.

Možda bi u ovakvoj situaciji Temu trebalo sukcesivno razrađivati. Za krupne komplekse, koji su za poljoprivredu najinteresantniji i za koje uglavnom imamo nove planove, razraditi detaljne projekte, a kasnije nakon snimanja, a možda i prije, po prioritetu razrađivati projekte za manje i razbacane komplekse.

Rezultati prve faze istraživanja su veliko saznanje i otkriće i za poljoprivredne stručnjake, koji su se bavili »površinama« sposobnim za poljoprivrednu obradu.

Značaj ovog rada je općenito velik za planiranje i intenzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, a specijalno u BiH gdje su oskudne površine na kojima se može primijeniti traktorska obrada.

Na kraju treba naglasiti da je tema ozbiljna i dugotrajna, pa je treba centralistički organizirati uz angažman više stručnjaka i finansijskih sredstava.

SURADNJOM PRETPLATOM I OGLASIMA

OMOGUĆUJETE REDOVITO IZLAŽENJE

● *GEODETSKOG LISTA* ●